

Międzynarodowy System Ochrony Praw Człowieka. Prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne.

W Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 r., zawarto katalog praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, które często określane są jako prawa drugiej generacji (prawami trzeciej generacji określane takie prawa kolektywne, jak prawo do pokoju czy do czystego środowiska). Prawa te są tak samo ważne jak prawa osobiste i polityczne i zostały sformułowane w tym samym czasie co te drugie. Co więcej, w tzw. Deklaracji Wiedeńskiej przyjętej w 1993 r. podkreślono, że prawa społeczne są ściśle powiązane i współzależne z prawami osobistymi i politycznymi. Nie można więc powiedzieć, że dany kraj przestrzega praw człowieka, jeśli skupia się wyłącznie na prawach osobistych (np. przestrzega zakazu tortur), ale ignoruje problem praw społecznych (np. nie zapewnia prawa do odpowiedniego poziomu życia).

W systemie europejskim prawa społeczne są uregulowane w Europejskiej Karcie Społecznej z 1961 r. (Polska jest jej stroną) oraz w jej zrewidowanej wersji z 1996 r. (Polska nie jest jeszcze jej stroną).

Wśród praw/wolności wymienionych w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych znalazły się:

- prawo do samostanowienia narodów (tak jak w MPPOiP)
- prawo do równego traktowania kobiet i mężczyzn (tak jak w MPPOiP)
- prawo do pracy
- prawo do sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy
- prawo do tworzenia i przystępowania związków zawodowych
- prawo do zabezpieczenia społecznego
- ochrona rodziny, matek, dzieci i młodzieży
- prawo do odpowiedniego poziomu życia
- prawo do ochrony zdrowia
- prawo do nauki
- prawo do udziału w życiu kulturalnym.

Prawa społeczne różnią się w sposób znaczący od praw osobistych i politycznych. W przypadku ich naruszenia, trudno jest wskazać konkretną osobę, która jest temu winna, gdyż takie naruszenie rzadko kiedy jest wynikiem indywidualnej decyzji. Zapewnienie przestrzegania praw społecznych wiąże się z dużymi nakładami finansowymi oraz z przyjęciem odpowiedniej polityki społecznej. Przykładowo, jeśli duże sumy dane państwo wydatkuje na taki cel, jak zapewnienie wszystkim chętnym bezpłatnej edukacji na poziomie studiów wyższych, być może nie będzie miało środków, aby zapewnić każdemu najwyższy poziom opieki zdrowotnej. W przeciwieństwie do praw osobistych i politycznych, prawa społeczne nie przysługują bezwzględnie każdemu, kto znajduje się na terytorium państwa, które jest stroną Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Państwa same określają w jakim stopniu zapewniają prawa społeczne cudzoziemcom, gdyż tego typu decyzje są związane przyjęciem odpowiedniej polityki imigracyjnej (zachęcającej lub zniechęcającej do przyjazdu do danego kraju).

Z powyższych względów dochodzenie do przestrzegania praw społecznych ma odbywać się stopniowo, w zależności od stopnia rozwoju danego państwa. Mechanizmy kontrolne przestrzegania praw społecznych są w związku z tym niezwykle słabe i tak praktycznie nie występuje możliwość składania skargi indywidualnej przed organami międzynarodowymi na naruszenia praw społecznych.

Wśród innych praw społecznych, które nie znalazły się w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, ale wymieniono je np. w Europejskiej Karcie Społecznej czy Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej znalazły się m.in. takie prawa jak:

- prawo do poradnictwa zawodowego i szkolenia zawodowego
- wolność gospodarcza
- prawo do pomocy społecznej.

Wśród organizacji, które szczególnie przyczyniły się do rozwoju praw społecznych, należy wymienić Międzynarodową Organizację Pracy, której początki sięgają systemu Ligi Narodów. Organizacja ta przyczyniła się do zwiększonej ochrony praw pracowniczych, w tym w szczególności dzieci i kobiet.

Stan na 4 kwietnia 2011 r.

Autor: dr Patrycja Grzybek